

TƏSDİQ EDİRƏM

**Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
yanında Ali Attestasiya Komissiyasının sədri**

_____prof. Famil Mustafayev

“ _____ ” _____2019-cu il

5311.01- Müəssisələrin təşkili və idarə olunması ixtisası üzrə fəlsəfə doktoru imtahanının

P R O Q R A M I

1 . Müəssisələrin təşkilinin əsas prinsipləri, şərtləri və amilləri

Müəssisənin istehsal sistemi kimi müəyyən edilməsi. İstehsal sistemi kimi müəssisənin xarakterik xüsusiyyətləri və xassələri. Müəssisənin fəaliyyətinin vəzifələri və prinsipləri.

Müəssisənin təşkilinin iqtisadi məzmunu, əhəmiyyəti, vəzifələri, onun hüquqi-təşkilati formaları. İstehsal müəssisələrinin mahiyyəti, vəzifələri və təşkilati-hüquqi formaları.

Müəssisənin yaradılması və ləğvi. Müəssisənin hüquqi şəxs kimi səciyyəsi. Müəssisənin quruluşu və onu müəyyən edən amillər. Müəssisənin ümumi və istehsal quruluşu.

Müəssisənin nizamnaməsi, nizamnamə fondu və onun yaradılması mənbəyi.

2. Müəssisədə istehsal prosesinin təşkili

Müəssisədə istehsal prosesinin təşkili və onun mərhələləri. Müəssisənin istehsal potensialı, onun strukturu və xüsusiyyətləri. Müəssisədə istehsalın iqtisadi səmərəliliyi və onun hesablanması metodikası. Məhsulun standartlaşdırılması və sertifikatlaşdırılması.

İxtisaslaşdırma və kooperasiyalaşdırmanın iqtisadi səmərəliliyi və müəyyən edilməsi metodikası. Müəssisədə istehsalın təşkili və strukturu. Müəssisənin istehsal gücü, onun növləri və hesablanması qaydası. Müəssisədə maya dəyərinin quruluşu və idarə edilməsi.

İstehsal aparatı və istehsal potensialı anlayışı və onları fərqləndirən xüsusiyyətlər. İstehsalın iqtisadi səmərəliliyinin kriteriyası və onu müəyyən edən göstəricilər sistemi. İstehsalın rentabelliği və onu müəyyən edən amillər.

Məhsulun keyfiyyəti və onun səciyyələndirən göstəricilər sistemi. İstehsal olunan məhsulun rəqabətqabiliyyətliliyinin artırılması. İstehsalın rentabelliği və onu müəyyən edən amillər. Müəssisədə rentabelliğin növləri (formaları), onların hesablanması qaydası və yüksəldilməsi yolları.

3. Kombinləşdirmə və səmərəlilik

Kombinləşdirmə və onun xüsusiyyətləri. Müxtəlif sənaye sahələrində kombinləşdirmənin mahiyyəti, formaları və iqtisadi səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi. Müəssisələrdə istehsalın ixtisaslaşdırılması və kooperasiyalaşdırılmasının mahiyyəti.

İqtisadi və sosial səmərəlilik və onların əlaqəsi və fərqli xüsusiyyətləri. İstehsalın ümumi (mütləq) və müqayisəli (nisbi) səmərəliliyi. İqtisadi səmərəliliyinin müəyyən edilməsi metodikası.

İstehsalın təmərküzləşdirilməsinin mahiyyəti və iqtisadi səmərəliliyi. İstehsalın idarə edilməsi orqanları və onların funksiyaları.

4. Müəssisənin əsas və dövriyyə fondları

Müəssisənin istehsal fondları, onların qarşılıqlı əlaqəsi. Müəssisədə əsas istehsal və dövriyyə fondlarının iqtisadi mahiyyəti və fərqli cəhətləri.

Əsas fondların qiymətləndirilməsi və istifadə göstəriciləri. Əsas fondların köhnəlməsi və amortizasiyası.

Dövriyyə fondlarının formalaşdırılması. Dövriyyə fondlarının tərkibi və təsnifatı, qiymətləndirilməsi üsulları. Müəssisədə tədavül fondlarının idarə olunması.

Müəssisədə istehsal ehtiyatlarının normalaşdırılması. Müəssisədə avadanlıqların modernləşdirilməsinin əhəmiyyəti və iqtisadi səmərəliliyinin müəyyən edilməsi.

Fond verimi, onun müəyyənləşdirilməsi metodları və artırılması yolları.

5. Müəssisənin maddi-texniki bazası

Maddi-texniki təchizat: əsas anlayışlar və təsnifatı. Müəssisələrdə istehsala xidmətdə maddi-texniki təchizatın əhəmiyyəti. Müəssisənin xammal və materialla təminatı. Maddi resurslarla təmin olunma formaları. Maddi resurslardan istifadə səviyyəsinin ümumiləşdirici göstəriciləri.

Xammal və yanacaq-enerji ehtiyatlarından səmərəli istifadənin əsas istiqamətləri. Ehtiyat və enerji qənaətedici texnologiyaları. Müəssisədə istehsala texniki xidmətin mahiyyəti və vəzifələri. Müəssisənin maddi-texniki təminatı.

6. Müəssisədə əməyin təşkilinin əsas istiqamətləri

Mikrosəviyyədə əməyin təşkili müəssisənin təşkilinin tərkib hissəsi kimi. Müəssisədə ictimai əməyin təşkili formaları və onların əsas xüsusiyyətləri.

Əməyin elmi təşkili. Onun əsas vəzifələri və istiqamətləri. Əmək məhsuldarlığının mahiyyəti və onun ölçülməsi metodları. Əmək məhsuldarlığının yüksəldilməsi amilləri və ehtiyatları.

Müəssisədə iş yerlərinin təşkili. Müəssisədə əməyin mühafizəsi və təhlükəsizliyi. Müəssisədə əməyin normalaşdırılması və onun əsas ünsürləri. Əmək normaları, onların əsas funksiyaları və növləri. Müəssisədə əməyin ödənilməsinin təşkili. Əməyin ödənilməsi forma və sistemləri.

7. Müəssisənin kadr təminatı

Müəssisənin kadr siyasəti. Müəssisədə kadrların tərkibi və təsnifatı. Kadrların seçilməsi, yerləşdirilməsi, ixtisasının artırılması və rotasiyası. Müəssisədə kadrlara əsas və əlavə tələbatının hesablanması. Müəssisədə kadrlara tələbatın hesablanması və proqnozlaşdırılması. Kadrların keyfiyyət göstəricilərinin yüksəldilməsi. Kadrların idarə edilməsi.

8. Planlaşdırma müəssisənin idarəetməsinin funksiyası kimi

Müəssisədə strateji planlaşdırılma. Müəssisədə planlaşdırmanın prinsipləri və məzmunu. Daxili istehsalın planlaşdırılmasının vəzifələri və funksiyaları. Planlaşdırmanın əsas metodları. Müəssisənin iqtisadi və sosial inkişaf planının strukturu. Müəssisədə biznes-planının məqsədi,

vəzifələri və bölmələri. Müəssisədə biznes-planın tərkib hissəsi kimi əmək göstəricilərinin planlaşdırılması.

9. Müəssisənin səmərəli təşkilində elmi-texniki tərəqqi və innovasiyalar

Elmi-texniki tərəqqi (ETT) və elmi-texniki inqilab. İstehsalın ETT-nin səmərəliliyinin artırılmasında əhəmiyyəti.

Müəssisələrdə ETT-nin nailiyyətlərinin tətbiqi. Müəssisələrdə yeni texnika və texnologiya tətbiqinin iqtisadi səmərəliliyinin hesablanması metodikası. Sənaye sahələrinin inkişafında ETT-nin əsas istiqamətləri. Elmi-texniki potensialın mahiyyəti və onun hesablanması metodologiyası.

Innovasiya və onun sənaye istehsalının texnoloji cəhətdən yenidən qurulmasında rolu. İnnovasiya fəaliyyətinin təşkil formaları və xüsusiyyətləri. İnnovasiya prosesinin idarə edilməsi. İnnovasiya layihələri və onların iqtisadi səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi.

10. Biznes və sahibkarlıq fəaliyyətinin təşkili və idarə edilməsi

Biznesin mahiyyəti və təşkili. Franşayzing və onun əhəmiyyəti.

Sahibkarlıq fəaliyyətinin mahiyyəti, məqsədi və vəzifələri. Sahibkarlıq mühiti. Sahibkarlıq fəaliyyətinin formaları. Sahibkarlıq fəaliyyətinin hüquqi bazası. Sahibkarlıq fəaliyyətinin stimullaşdırılması haqqında Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi.

Sahibkarlıq fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi. Sahibkarlıq fəaliyyətində risklər və onların idarə edilməsi.

Sahibkarlıq fəaliyyətinə investisiyaların cəlb edilməsi mexanizmləri. Sənayedə innovasiya sahibkarlığının formalaşması xüsusiyyətləri. Sahibkarlıq fəaliyyətinə dövlət dəstəyi və dövlət tənzimlənməsi.

11. Müəssisənin marketing fəaliyyəti

Marketingin əsas məqsədi və vəzifələri. Müəssisədə marketing fəaliyyətinin metodları və təşkil prinsipləri. Marketing fəaliyyətinin növləri və formaları. Müəssisədə marketing fəaliyyətinin idarə edilməsi.

Marketing fəaliyyətinin stimullaşdırılması metodları. Marketing nəzarəti, onun növləri və aparılması mexanizmi. Strateji marketing, onun planlaşdırılması.

Reklam və onun xarakterik xüsusiyyətləri.

12. Müəssisənin maliyyə fəaliyyəti

Müəssisənin maliyyə resursları və onların yaranma mənbələri. Müəssisədə maliyyənin təşkil prinsipləri. Ölkədə vergi sistemi və müəssisənin istehsal-təsərrüfat fəaliyyəti.

Müəssisələrdə istehsal xərclərinin və məsrəflərinin normalaşdırılması. Müəssisədə bitməmiş istehsal və gələcək dövrün xərclərinin normalaşdırılması. Müəssisənin mənfəəti və onun bölüşdürülməsi.

13. Müəssisənin investisiya qoyuluşu siyasəti

İnvestisiya qoyuluşu siyasəti və onun müəssisələrin inkişafında rolu. İnnovasiya, onun mahiyyəti, tərkibi və təsnifatı. İnnovasiyanın qiymətləndirilməsi metodikası və səmərəlilik göstəriciləri. İnnovasiyanın idarə edilməsi sistemi. Xarici investisiyalar və xarici investorlarla müqavilələrin növləri.

“İnnovasiya fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu.

14. Müəssisənin qiymət və satış siyasəti

Müəssisənin qiymət siyasəti və istehsal xərclərinin təsnifləşdirilməsi. Müəssisədə qiymətin formalaşması, növləri, həddinin müəyyənləşdirilməsi və tənzimlənməsi yolları. Müəssisədə qiymətgoymanın növləri və metodları. Qiymətin hesablanması metodikası.

Tender qiyməti və onun müəyyən edilməsi metodikası

Müəssisədə istehsal xərclərinin təsnifatı. Müəssisələrdə istehsal xərclərinin və məsrəflərinin normalaşdırılması. İstehsal xərcləri və maya dəyər arasında asılılıq. Məhsulun maya dəyəri, onun növləri və hesablanması qaydası. Məhsulun maya dəyərinin aşağı salınması mənbələri və yolları. Müəssisənin satış siyasəti və onun elementləri.

15. Müəssisə və xarici bazar

Müasir şəraitdə azad bazar rejimini təyin edən amillər. Müəssisələrin xarici iqtisadi əlaqələri. Müəssisənin xarici bazara çıxışı. Məhsulların rəqabətqabiliyyətliliyi.

Xarici iqtisadi fəaliyyətdə əlaqələrin növləri. Xarici iqtisadi fəaliyyətdə ticarət və qeyri-ticarət əməliyyatları. Xarici bazarda ixracın maliyyələşdirilməsi forması kimi lizinq və injiniring.

Müəssisənin xarici iqtisadi fəaliyyətinin gömrük tənzimlənməsi.

Ədəbiyyat

1. "Müəssisələr haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu
2. "İnvestisiya fəaliyyəti haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu
3. Ataşov B., Novruzov N., İbrahimov E. Müəssisələrin maliyyəsi (Dərslik). Bakı, Kooperasiya, 2009
4. Atakişiyev M.C., Nurəliyeva R.N., Abbasova N.H. İnvestisiya fəaliyyətinin təşkili. Bakı, 2012
5. Bayramov A. Biznes və Menecmentin Əsasları. Bakı: Nurlan, 2011
6. İsgəndərov R.K. Elmi-texniki tərəqqi: sosial-iqtisadi aspektlər. Dərslik. Bakı: "Elm və təhsil", 2010
7. Əliyev T.N. Marketinqin təşkili və idarə edilməsi. Monoqrafiya. Bakı: ADNA, 2004
8. Aliyev İ.H., Məmmədova Y.Ə. "Azərbaycan 2020: Gələcəyə baxış" inkişaf konsepsiyasının nəzəri-metodoloji əsasları, Bakı, Avropa 2012
9. Quliyev T.Ə. Menecmentin (idarəetmənin) əsasları. Bakı, 2006
10. Quliyev T.Ə. İnsan resurslarının idarə edilməsi. Bakı: "Nağıl evi", 2013
11. Qasimov F.H., İsmayılov İ.H., Qasimova L.F. Sahibkarlığın əsasları. Bakı, «MAA», 2008
12. Səmədzadə Ş.Ə., Musayev V.R., Seyfullayev İ.Ə. Sahibkarlığın əsasları. Bakı: «Qasıdoğlu», 2000
13. Səmədzadə Ş.Ə. İstehsal menecmenti. Bakı, Təhsil, 2006
14. Kərimov E.N., Osmanov B.O. İqtisadi nəzəriyyə, Bakı, "Vətən" nəşriyyatı, 2010
15. Kərimov E.N. Azərbaycanda təsərrüfat subyektlərinin istehsal fəaliyyətinin inkişaf problemləri, Bakı, Elm nəşriyyatı, 2012.
16. Hüseynov T.Ə. Müəssisənin iqtisadiyyatı. Bakı: Azərnəşr, 2005
17. Hüseynov T.Ə. Sənayenin iqtisadiyyatı. Bakı: Azərnəşr, 2000
18. Hüseynov T.Ə. Firmanın iqtisadiyyatı. Bakı: Səda, 2009
19. Kəlbəliyev Y.A. Vergilər və vergitutma: sxem və cədvəllərdə (dərs vəsaiti). Bakı, 2004
20. Xankəşiyev B., Əliyev Ş. Bütçə təşkilatlarında uçot və hesabat. Bakı: Şərq-Qərb, 2013
21. Xoskinq A. Sahibkarlıq kursu. Bakı: Bakı Biznes Universiteti, 2000
22. Tağıyev A.H. Bazar iqtisadiyyatının əsasları. Bakı: Maarif, 2000
23. Tağıyev A.H. Müəssisələrin idarə edilməsi. Bakı, 2003
24. Агарков, А.П. Экономика и управление на предприятии. М.: Дашков и Ко, 2013

25. Зайцев Н.Л. Экономика, организация и управление предприятием. М.: ИНФРА-М, 2010
26. Кандалинцев, В. Г. Сбалансированное управление предприятием. Учебное пособие. М.: Кно Рус, 2010
27. Кулиев Т.А. Регулируемая рыночная экономика. Баку, 2000
28. Организация производства и управление предприятием. /М.И.Бухалков, В. Б. Родионов. /под ред. О. Г. Туровца. М.: ИНФРА-М, 2011
29. Рофе А.И. Основы организации труда. М., 2000
30. Экономика и управление организацией (предприятием): учебное пособие. /И. П. Воробьев, Е. И. Сидорова, А. Т. Глаз. Минск: Квилория В. Т., 2014

Sumqayıt Dövlət Universitetinin İqtisadiyyat və idarəetmə fakültəsinin Elmi Şurasının 09.07.2019-cu il tarixli iclasının (protokol №10) qərarı ilə təsdiq üçün tövsiyə olunmuşdur.